

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Ter introductie

UIT HET OPINIEONDERZOEK 21 MINUTEN.NL komt naar voren dat de meerderheid van de bevolking pessimistisch is over de toekomst van Nederland. Belangrijkste bronnen van zorg zijn: veiligheid en criminaliteit, kosten van levensonderhoud en integratie van allochtonen. Deze zorgen over economie en cultuur lijken over te slaan op de middenklasse die, aldus sommigen, zelfs op breken zou staan.

* * *

In de voor u liggende uitgave, *Benauwd in het midden*, brengen we in kaart hoe het daadwerkelijk met de middenklasse is gesteld en welke politieke en maatschappelijke opgaven daaruit voortvloeien.

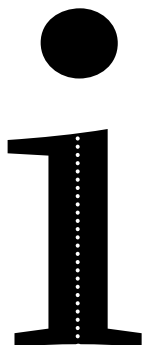
Is de geestesgesteldheid van de middengroepen door angst bepaald? Heerst er benauwdheid in het midden, of voelt de modale burger zich machtiger en krachtiger dan ooit, zoals Peter Cuyvers in zijn bijdrage betoogt? En hoe terecht zijn de zorgen om economische achteruitgang en verlies van nationale identiteit?

In het redactioneel wordt gepoogd de benauwdheid te duiden. Meer nog dan een economisch probleem, zo is de stelling, moeten we de onvrede in culturele zin verklaren. Zij is vooral het paradoxale gevolg van een succesvolle naoorlogse emancipatiebeweging. Waar burgers vanaf de jaren zestig zich vooral van allerlei bindingen hebben losgemaakt, zien we nu nieuwe verbindingen ontstaan en een nieuwe behoefte tot verbinding.

Verschillende auteurs in de bundel laten niet alleen zien hoe lastig deze taak is, maar bieden er ook aanknopingspunten voor.

* * *

De uitgave bestaat uit 3 hoofdonderdelen. In *De middenklasse in het buitenland* gaan we in op de vraag hoe verschillende sociaaleconomische stelsels voor de middengroepen uitpakken. Achtereenvolgens komt

de situatie in de Verenigde Staten, Scandinavië, Frankrijk en Duitsland aan bod.

In *De ethiek van de middenklasse* komen de niet-materiële aspecten rond de positie van de middenklassen aan de orde. Hierin ruim aandacht voor de vraag welke rol religie en moraal spelen. Veelal liggen deze vragen op verrassende wijze ook onder economische vraagstukken verscholen.

Zie het pleidooi van Frank Ankersmit voor het ethos dat aan het Rijnlandse model ten grondslag ligt. Veel meer dan de Angelsaksische variant is het geschikt met verschil & conflicten om te gaan. En zie ook het prikkelende betoog van Ger Groot. Hij stelt dat de spanningen die de hedendaagse burgers ondervinden, in belangrijke mate in de eigen inborst van de burgers besloten liggen. Als erfgenaam van de Verlichting ontkent Groot het belang van allerlei bindingen, die hij nu juist krachtens zijn romantische geest zo belangrijk vindt.

Het derde en laatste deel concentreert zich op *De economie van de middenklasse*. Daarbij wordt onder meer aandacht besteed aan de inkomenspositie van de middengroepen, de positie van de middenklasse in de steden en de opkomst van een nieuwe autochtone middenklasse.

In dit deel laat Annet Bertram zien dat ‘de vlucht van de steden een fabeltje is’ en legt Pieter Omtzigt uit hoe economisch nadelig het is om in het huidige socialezekerheidsstelsel relaties aan te gaan. Er is een impliciete ‘trouwtaks ontstaan die wanneer zij te groot wordt, de vrije partnerkeuze van mensen belemmert’. Dat de huidige inrichting van sociale zekerheid mensen ontmoedigt om samen te leven of te trouwen is onwenselijk, omdat voor een stabiele middenklasse juist ook de vorming van stabiele gezinnen essentieel is.

* * *

Tussen de hoofddelen door staan kleine interviews met maatschappelijke verbinders uit de wereld van sport, onderwijs en religie.

Ook bevat de uitgave als vanouds een DWARS en omlijsten voor CDV geschreven gedichten de bundel.

De boekenrubriek schenkt onder meer aandacht aan de boekbespreking van Co Welgraven van de biografie van Van Agt.

De rubriek *De actualiteit van* gaat deze keer over Abraham Kuyper, ‘de klokkenist van de kleine luyden’. Hierin verdedigt Harinck onder meer de stelling dat Kuyper vooral voor de emancipatie van de katholieken en de sociaaldemocraten heeft gezorgd, meer nog dan dat hij de gereformeerden op een hoger plan zou hebben getild. Ook hieruit blijkt wellicht hoezeer emancipatieprocessen paradoxale gevolgen kunnen hebben.

Jan Prij, *Redactiesecretaris CDV*

MARCEL TEN HOOVEN NIEUWE HOOFDREDACTEUR

Marcel ten Hooven is de nieuwe hoofdredacteur van *Christen Democratische Verkenningen*. Dit nummer is het eerste dat onder zijn verantwoordelijkheid is tot stand gekomen.

* * *

Ten Hooven (51), per 1 juni benoemd door het bestuur van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA, was politiek redacteur, eerst bij Trouw, later bij Vrij Nederland. Voor dat werk kreeg hij in 2003 de Anne Vondelingprijs. Ten Hooven heeft enkele boeken op zijn naam staan over het raakvlak van religie en politiek. In 2006 verscheen van zijn hand en die van Theo de Wit *Ongewenste Goden*, een reeks beschouwingen over het belang van het maatschappelijk middenveld, de kerk en de rol van religie in het publieke domein. Op dit moment rondt hij een boek over de geschiedenis van de CHU af.

Marcel ten Hooven zal *Christen Democratische Verkenningen* uitbouwen langs lijnen die in het verleden zijn getrokken en die een reeks boeiende, diepgravende themanummers hebben opgeleverd. Zijn benoeming is de afsluiting van een overgangperiode na het vertrek van Thijs Jansen, een periode waarin Paul van Velthoven en Jan Prij van groot gewicht zijn geweest.

De redactie is ook versterkt met de komst van Paul van Geest, vanaf 2005 bijzonder hoogleraar Augustijnse Studies aan de Vrije Universiteit Amsterdam (VU) en sinds vorig jaar hoogleraar-directeur van het Centrum van Patristisch Onderzoek, een gezamenlijke ‘onderneming’ van de faculteit der Godgeleerdheid van de VU en de faculteit Katholieke Theologie van de Universiteit van Tilburg.

Christen Democratische Verkenningen blijft de moeite waard.

Jan Schinkelshoek, *Voorzitter redactie Christen Democratische Verkenningen*